

عنوان درس : دولت و حقوق بشر	تعداد واحد : ۲	مقطع: کارشناسی ارشد
استاد : دکتر پروین	ساعت و روز کلاس : شنبه ۱۰-۱۲	

طرح درس:

هدف: تحقق حقوق بشر در چهارچوب یک دولت نیاز به پیش فرضها و شرایطی دارد. هدف از این درس بحث درمورد این پیش فرضها و همچنین بررسی و تعمق در این شرایط است. مطالبی که در طول برم مطرح خواهد شد عبارتند از: شناسایی حقوق بشر توسط دولتها کافی نیست. برای اینکه حقوق بشر تبدیل به یک واقعیت حقوقی گردد تحقق شرایط زیر لازم است:

۱- وجود یک جامعه سازمان یافته و تشکیلاتی در قالب دولت قانونمدار

۲- در داخل یک دولت، حقوق بشر باید در یک چهارچوب حقوقی از پیش تعیین شده و استقرار یافته -البته با توجه به ماهیت حقوق و شرایط متفاوت است- اعمال شود:

- استیفاء حقوق بشر توسط صاحبان آنها باید همراه با ضمانتهای حقوقی مشخص خصوصا امکان دادخواهی در مراجع قضایی همراه باشد.

به همین خاطر در بررسیهای که در این درس صورت می گیرد موارد زیر مورد بحث و بررسی قرار می گیرد:

- حق و قانون و هدف از قوانین و مقررات و حدود آن
- دولت قانونمدار از جنبه صوری و ماهوی
- دموکراسی و حق تعیین سرنوشت
- ضمانتهای سازمان یافته برای تضمین حقوق بشر
- ضمانتهای سازمان نیافته برای تضمین حقوق بشر

سایر موارد قابل طرح در دولت و حقوق بشر

مقدمه :

فصل اول : مفاهیم و بانی نظری

- حق، تکلیف، عدالت، اخلاق، قانون، دولت
- نیاز به دولت با توجه به مفاهیم حق و تکلیف و قانون (دیدگاه اندیشمندان)
- قوانین مخالف با عدالت و تقابل فرد و دولت

- سوء استفاده دولت از قدرت و اختیار

- دولت و مفهوم آزادی (دولت و آزادیهای بنیادین - دولت و آزادیهای سیاسی)

- حکمرانی مطلوب یا بهزمامداری (شرایط و ویژگیهای حکمرانی مطلوب)

فصل دوم: انواع دولتها و دیدگاه آنها به مقوله حقوق بشر

- دولتهای اقتدارگرا

- دولتهای پلیسی

- دولتهای رفاه

- دولتهای متکثر

- ...

توضیح: در این فصل میتوان با انواع تقسیم بندیهای مطروحه در حقوق بین الملل به بررسی کلی دیدگاه این دول نسبت به مقوله حقوق بشر با توجه به نوع ساختار سیاسی آنها و همچنین پژوهشی مختصر و اجمالی در زمینه و وضعیت حقوق بشر در زمان حکومت و روی کار بودن آنها پرداخت.

فصل سوم: دموکراسی و حقوق بشر

- مفهوم دموکراسی و انواع آن

- ارتباط دموکراسی با حقوق بشر (حقوق مدنی و سیاسی - حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)

- دموکراسی و حق تعیین سرنوشت

- حاکمیت قانونی و حقوق بشر:

الف) چگونگی تحقق حقوق بشر در یک جامعه سازمان یافته

ب) وجود قوانین از پیش تعیین شده

فصل چهارم: مقوله حاکمیت و حقوق بشر

- انواع حاکمیت (حاکمیت فرد و حاکمیت دولت)

- حاکمیت و حقوق بشر (تقابل یا همراهی)

- دولت شیشه ای (glass house)

- حاکمیت و دخالت به بهانه حمایت از حقوق بشر

توضیح: در این فصل اقسام حاکمیتها یعنی حاکمیتهای کلاسیک و معاصر و نیز نگرش این حاکمیتها در زمینه حقوق بشر و همچنین تقابل حاکمیت دولت و حاکمیت فرد و تضاد یا همسویی این دو مقوله بررسی خواهد گردید، پژوهشی مختصر در این زمینه که آیا حاکمیت اصولاً در تقابل با حقوق بشر و آزادیهای اساسی مردم بوده یا در راستا و مجری این مصادیق میباشد. بحث دولتهای شیشه ای نیز مطلب مهم دیگری است که به الزام شفافیت اعمال دولتی در داخل و خارج و پاسخگویی در قبال اعمال خود می پردازد. همچنین با توجه به روند تحولات معاصر، دخالتهای برخی از دولتها و نقض حاکمیت برخی دول دیگر به بهانه حمایت از حقوق بشر آیا قابل توجیه و مورد پذیرش جامعه جهانی است؟

فصل پنجم: حقوق بشر و ضمانتهای لازم برای تحقق حقوق بشر

- مصادیق حقوق بشر در قوانین اساسی

- حقوق بشر و ضمانتهای سازمان یافته (نهادهای حمایت کننده دولتی)

الف - قوه مجریه

ب - پارلمان

ج - قوه قضائیه

- حقوق بشر و ضمانتهای سازمان نیافته (نهادهای حمایت کننده غیردولتی مانند : نهادهای مردم نهاد، شرکتهای چند ملیتی و ...)

- داری قضایی و حقوق بشر (دادگاههای داخلی - دادگاههای منطقه ای - دادگاههای بین المللی)

فصل ششم : مشکلات حقوق بشر

- حقوق بشر و منافع دولتها

- حقوق بشر و تبدیل آن به یک ابزار سیاسی توسط دولتها

- حقوق بشر یا حقوق شهروند

فصل هفتم : نگرش دول به جهانشمولی حقوق بشر

- آیا حقوق بشر مفهومی جهانشمول است؟ آیا مصادیق حقوق بشر جهانشمول است؟

- دیدگاه دول غربی

- دیدگاه دول جهان سوم

- دیدگاه دول اسلامی

فصل هشتم : آموزش حقوق بشر

- نقش و عملکرد دولتها در زمینه آموزش و توسعه حقوق بشر

- نقش و عملکرد NGO ها در زمینه آموزش و توسعه حقوق بشر

فصل نهم : دولت ایران و حقوق بشر :

- دولتهای قبل از انقلاب و سیر تحولات حقوق بشر

- دولتهای پس از انقلاب و سیر تحولات حقوق بشر

و موضوعات دیگر

۱- تضمینات داخلی حقوق بشر

۲- بررسی نقش نهادهای حکومتی حمایت کننده از حقوق بشر

۳- نقش رئیس جمهور، تعهد رئیس جمهور در حمایت از حقوق ملت- حمایت رئیس جمهور از حقوق مردم و پاسداری از قانون اساسی

۴- حمایت پارلمانی (تحقیق و تفحص، رسیدگی به شکایات)

۵- حمایت قضایی (احقاق حقوق عامه و گسترش عدالت و آزادیهای مشروع)- رسیدگی به تظلمات مردم علیه مسئولان و دستگاههای

اداری

۶- نهادها و سازمانهای مستقل غیر حکومتی حمایت کننده از حقوق بشر: سازمانهای غیردولتی و حقوق بشر

(حمایتهای مردمی- احزاب و گروههای حقوق بشری - نقش دولت در تعیین محتوای آموزش همگانی)

۷- تعهد و مسئولیت دولتها در رابطه با محیط زیست

۸- حاکمیت دولتها و حمایت بین المللی از حقوق بشر- حقوق بشر و ارتباط و اثر آن در حاکمیت دولتها

۹- مسئولیت مدنی و سیاسی و رفاهی دولت- صلاحیتهای ملی دولتها و حقوق بشر

۱۰ - تعریف دولتهای رفاه و انواع دولتهای رفاه و سنخیت آن با حقوق بشر - دولتهای رفاه توسعه انسانی

دولت رفاه و حق تأمین اجتماعی - حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی - حق برخورداری از زندگی شایسته
۱۱- نهادهای بین‌المللی حمایت‌کننده از حقوق بشر، (- غیرقضایی بین‌المللی، - قضایی بین‌المللی، سازمانهای غیرحکومتی
- حقوق بشر و ارتباط آن با دولتهای مدرن)

۱۲- پیدایش مفهوم حقوق بشر - مفهوم مدرن - یونان باستان از قرن چهارم - توانایی و رسوخ دولت در زندگی مردم

۱۳- سنخ‌بندی ماهیت دولتها - دولتهای بشر چه شکلی هستند

۱۴- حکومتی قانونی است که منطبق با ضوابط حقوق بشر باشد - سلسله مراتب، روابط دولت و حقوق، بررسی جنبه فلسفه حقوق بشر
پاسخی به قدرت دولت است - قانون اساسی، قانون - آئین‌نامه - دولتهای صوری یا ماهوی - پیدایش دولت مدرن و حکومت قانون - اشکال
انواع دولتهای لیبرال - شکل دولت از باب دموکراسی - تمرکز زدائی

۱۵- ضرورت دولت، پیشینه و سابقه تاریخی دولت و ریشه‌یابی دولت، واژه دولت و نظریات ارائه شده راجع به دولت
فهم مقوله دولت - جوامع فاقد دولت، مراحل وجود دولت - دلایل وجود بدبینی متفکران و اندیشمندان چون لاک، روسو، هگل و هابز
نظریه‌های دولت: غیرقراردادی (قدرت - خانواده - مارکسیست‌ها - تاریخی) - قراردادی (قرارداد اجتماعی)

۱۶- آیا زندگی بدون دولت بسیار مشکل و حتی غیرممکن است؟ یا اینکه زندگی انسان در چهارچوب دولت آغاز و در آن ختم می‌شود:

عناوین دیگری برای تحقیق و پژوهش در درس دولت و حقوق بشر

۱- منشاء شکلگیری دولت (حکومت) و تاثیرات آن بر رعایت موازین حقوق بشر: (در این مبحث منشا دولتها از نظر تئوکراتیک،
دموکراتیک، طبیعی و قراردادی مورد بررسی قرار گرفته و تحقیق میشود که آیا منشا ایجاد دولت و حکومت بر رعایت حقوق بشر توسط آن
تاثیر دارد یا خیر؟ و اینکه بهترین منشا برای رعایت موازین حقوق بشر کدام است؟)

۲- مشخصات دولت قانونمدار و ارتباط آن با مقوله حقوق بشر: (در این مبحث دولت قانونمدار از دیدگاه صوری و ماهوی مورد بررسی
قرار گرفته و برخورد این نوع دولتها با مقوله حقوق بشر معین میگردد.)

۳- بررسی مفهوم حق تعیین سرنوشت و دیدگاه دولتها در خصوص آن: (در این مبحث پس از بیان تاریخچه و مفهوم حق بر
تعیین سرنوشت دیدگاه دولتها در برخورد با این مقوله با ذکر چند نمونه تاریخ مانند قضیه کوزوو، اسکاتلند و ... بررسی میگردد.)

۴- ضمانتهای سازمان یافته و سازمان نیافته در خصوص تضمین و حمایت از حقوق بشر: (در این مبحث انواع ضمانتهای موجود
در داخل دولتها و نیز ضمانتها توسط سازمانهای مردم نهاد و NGO ها مورد بررسی قرار میگردد.)

۵- دولتهای دینی و حقوق بشر: (در این مبحث به نگرش حکومتهای دینی بخصوص حکومتهایی که بر اساس آموزه های ادیان الهی
بوجود می آیند نسبت به مقوله حقوق بشر بیان میگردد. آیا حکومت دینی در تعارض با حقوق بشر است یا در تعامل با آن؟ باید مورد
بررسی قرار گیرد.)

۶- تئوری تشکیل دولت رفاه اسلامی با توجه به موازین حقوق بشر: (در این مبحث نمونه دولت رفاه با توجه به آموزه های اسلامی
و نیز اقتصاد اسلامی معرفی شده که توجه اساسی به مقوله حقوق بشر معاصر داشته و میتواند به عنوان الگویی جهت ارائه به جهانیان مورد
استفاده قرار گیرد. تجربه های دولتهای رفاه غربی و دولتهای صدر اسلام و نیز توجه به حقوق بشر معاصر در آن بررسی لازم میباشد.)

۷- استیفای حقوق بشر در دولتها، رعایت حقوق بشر توسط دولتها: (در این مبحث نحوه استیفای حقوق بشر توسط مردم از دولتها
و نیز رعایت موازین حقوق بشری توسط دولتها مورد بررسی قرار میگردد.)

منابع اصلی:

۱- پروین خیرالله، حقوق بشر از نظر تا عمل، انتشارات میزان ۱۳۹۵.

2--J. CHEVALLIE, " L'Etat de droit ", Montchrestien. 1994.

3-L'Etat de droit ", Melanges en l'honneur de Guy BRAIBANT, 1996.

4 -BARAET- KRIEGEL, "Etet et les esclaves , paris , calmann -1979

5 - BARRET – KRIEGEL , "L'Etat et la democratie, 1986.

6- "Federico moyer ."amicorum liber " . 1995-2 volume.

7- b. WALIACE . "International human rights". Sweet and Maxwell.1997

- دولت قانونی، یادنامه، کی بریان، ۱۹۹۶. - دولت و دموکراسی، بارت کرگیل، ۱۹۸۶. - حقوق بشر بین‌الملل، والاسی،
۱۹۹۷.

- ۸- پروین خیرالله، راهنمای پارلمانها به حقوق بشر، مرکز مطالعات حقوق بشر دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۹.
- ۹- پروین خیرالله، مبنا و منشا نظام بین المللی حقوق بشر، انتشارات خرسند، ۱۳۹۳.
- مقالات مرتبط به موضوع درس:
- ۱- پروین خیرالله، تاثیر جهانی شدن و تحولات بین المللی بر حاکمیت و استقلال دولتها، فصلنامه سیاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی د. تهران دوره ۴۰، شماره ۴، ۱۳۸۹.
- ۲- پروین خیرالله، حقوق بشر و تاثیر آن بر حاکمیت ملی دولتها، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی د. تهران دور ۳۸، شماره ۴، ۱۳۸۷.
- ۳- پروین خیرالله و سید جواد فراهانی، جایگاه اصل قانون در ارتباط با تضمین حقوق شهروندی توسط پلیس، فصلنامه علمی-ترویجی بازرسی کل ناجا سال سوم، شماره دهم، زمستان ۱۳۸۸.
- ۴- پروین خیرالله، کنکاشی در حقوق زن از دیدگاه اسلام، مجموعه مقالات به مناسبت روز حقوق بشر اسلامی، مرکز مطالعات حقوق بشر، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۹.
- ۵- پروین خیرالله، نقش دولت و آزادی مطبوعات، مجموعه مقالات همایش حقوق مطبوعات، مرکز مطالعات حقوق بشر، وانجمن علمی دانشجویی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۹.
- ۶- پروین، خیرالله، دولت و تنظیمات حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مجموعه مقالات همایش حقوق اقتصادی، مرکز مطالعات حقوق بشر، وانجمن علمی دانشجویی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۹۰.
- ۷- پروین، خیرالله، حقوق بشر دوستانه و نسل کشی در بحرین، همایش بررسی ابعاد حقوقی-سیاسی جنایت در بحرین، ۱۳۹۰.
- ۸- پروین خیرالله، دادرسی قانون اساسی، آزادیها و حقوق بنیادین، مجله حقوق اساسی، شماره ۹، ۱۳۸۷.
- ۹- خیرالله پروین و محبوبه عباسیان، حقوق شهروندی و عدالت اجتماعی در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، همایش حقوق شهروندی، دانشگاه آزاد و مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۹۰.

سایر منابع:

الف- کتاب:

- ۱- مجموعه کتابها و انتشارات برنامه عمران و سازمان ملل متحد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی مرکز مطالعات حقوق بشر.
- ۲- حکومت قانون و جامعه مدنی، دکتر کاتوزیان و همکاران از انتشارات دانشکده حقوق طرح مشترک مرکز مطالعات حقوق بشر و برنامه عمران ملل متحد.
- ۳- دولت قانونمند، نوشته پروفیسور ژاک شوالیه، ترجمه دکتر حمیدرضا ملک محمدی، نشر دادگستر.
- ۴- دولت مدرن در ایران، مؤسسه انتشارات دانشگاه مفید، دکتر رسول افولی، ۱۳۸۶.
- ۵- حاکمیت قانون، مفاهیم، مبانی و برداشت ها، احمد مرکز الممیری، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۶.
- ۷- نظریه دولت دینی، علی اکبر نوایی، پژوهشکده فرهنگ و معارف، چاپ اول، ۱۳۸۱.
- ۸- دولت یار، رسول حامدینیا، پژوهشگاه فرهنگ و معارف، ۱۳۸۴.
- ۹- حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، میتوسی، آر. کریون، ترجمه محمد حبیبی مجنده، طرح ملی ارتقاء حقوق بشر و دسترسی بیشتر به عدالت، مفید، ۱۳۸۷.
- ۱۰- نظریه رفاه، تونی فیتزپتدیک، ترجمه هرمز همایون پور، موسسه عالی پژوهش اجتماعی، چاپ دوم، ۱۳۸۳.
- ۱۱- عدالت به مثابه انصاف، جان راولز، ترجمه عرفان ثابتی، انتشارات ققنوس، ۱۳۸۵.
- ۱۲- دولت رفاه و حمایت های اجتماعی، راهبردهای فقرزدایی، کریستینا برانت، ترجمه هرمز همایون پور، موسسه عالی پژوهش اجتماعی، ۱۳۸۳.

- ۱۳- حقوق بشر در اسناد بین‌المللی و موضع جمهوری اسلامی ایران، دکتر مهرپور، انتشارات اطلاعات، ۱۳۸۶
- ۱۴- حقوق بشر در جهان معاصر، دفتر اول دکتر سیدمحمدقاری سیدفاطمی، ۱۳۸۲ و دفتر دوم، ۱۳۸۸
- ۱۵- نظریه دولت در ایران، لمبتون، ترجمه چنگیز پهلوان.
- ۱۶- حق محوری در توسعه حقوق بشر برای همه سعید نوری نشاط، چاپ برگ زیتون و خانه فرهنگ و توسعه پایدار، چاپ اول، ۱۳۸۵
- ۱۷- مفاهیم کلیدی حقوق بشر بین‌الملل دکتر مهدی ذاکریان، میزان، ۱۳۸۳
- ۱۸- حقوق بشر و مفاهیم مساوات، انصاف و عدالت از انتشارات دانشکده حقوق، ۸۳
- ۱۹- نظریه‌های دولت، ترجمه دکتر حسین بشیریه، نشر نی، ۱۳۸۱
- ۲۰- از دولت اقتدار تا دولت عقل در فلسفه سیاسی مدرن، کمال پولادی نشر مرکز ۸۰.
- ۲۱- نظام سیاسی و دولت در اسلام، فیرحی داود، انتشارات سمت، ۱۳۸۲.
- ۲۲- مدل‌های دموکراسی، هلد دیوید، ترجمه عباس مخبر، روشنگران و مطالعات زنان، ۱۳۷۸
- ۲۳- آزادی‌های عمومی و حقوق بشر از انتشارات دانشگاه تهران، ۸۲، دکتر طباطبایی موتمنی
- ۲۴- حقوق بشر در اسناد بین‌المللی و موضع جمهوری اسلامی ایران، دکتر حسین مهرپور، چاپ دوم
- ۲۵- جهانی شدن و جهان سوم از ری کیلی فیل مارفلیت، مترجمان حسن نورائی بیدخت و محمدعلی شیخ علیان از انتشارات وزارت خارجه، ۱۳۸۴
- ۲۶- راهبرد جمهوری اسلامی ایران در زمینه حقوق بشر در سازمان ملل متحد، جمشید شریفیان، ۲۰۰۱
- ۲۷- بین‌الملل از دکتر سیدعبدالعلی قوام (مرکز چاپ و انتشارات وزارت خارجه)، ۱۳۸۳
- ۲۸- حقوق بشر و سیر تکاملی آن در غرب دکتر مهدی ابوسعیدی.
- ۲۹- حقوق بشر و آزادی‌های اساسی از دکتر سیدمحمد هاشمی، چاپ میزان، ۱۳۸۴
- ۳۰- سیری در حقوق بشر، دکتر جهانبخش ابراهیمی، ۱۳۸۳
- ۳۱- حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، دکتر سیدمصطفی محقق داماد.
- ۳۲- نسل سوم حقوق بشر، آقایان وکیل، پوریا عسگری،
- ۳۳- تحولات اخیر حقوق بشر دوستانه بین‌المللی مجموعه مقالات دانشکده حقوق، ۱۳۸۵.
- ب- مقالات :
- ۱- رویکردی فرهنگی به نظم سیاسی پیشامدرن و زمینه های تاریخی دولت مدرن در ایران، دکتر رسول افضلی، فصلنامه سیاست دانشکده حقوق دانشگاه تهران، ۱۳۸۲ شماره ۵۹
- ۲- رویکردی جامعه شناختی به تحول دولت در جهان اسلام، دکتر رسول افضلی، فصلنامه سیاست دانشکده حقوق دانشگاه تهران، ۱۳۸۳ شماره ۶۳.
- ۳- حقوق بشر و مفاهیم مساوات، انصاف و عدالت، مجموعه نویسندگان عمران و سازمان ملل متحد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی مرکز مطالعات حقوق بشر، ۱۳۸۳
- ۴- الزامات بین‌المللی دولت به رعایت حقوق بشر مقید به مکان؟ سید ضیاء الدین مدنی مجله حقوقی مرکز خدمات بین‌المللی ریاست جمهوری شماره ۳۸، ۱۳۸۷

نگاه اول: کار و روش اصلی ما در این درس این است که تا آنجای که فرصت باشد و وقت باشد مباحث را با مشارکت شما پیش ببریم البته مشروط به این که شما هم حال داشته باشید و هم بدون ورود به مباحث جنجالی با مطالعه منابع و سایر منابع مرتبط نقش فعال داشته باشید. دانشجویان وقت بگذارند و به منابعی که معرفی شده رجوع کنند و مطالعه داشته باشند.

نگاه دوم: ارزیابی عملکرد دانشجویان بر اساس: ۱- کمیت و کیفیت حضور فعال در طول ترم و در کلاس در ۲- ارائه کار پژوهشی شامل کنفرانس و گزارش مکتوب آن ۳- امتحان و آزمون پایان ترم.

ارائه تحقیق: از جلسه دوم و یا سوم ارائه تحقیق شروع می شود و در هر جلسه یک نفر یا دو نفر بر اساس تاریخی که در اولین جلسه کلاس معین می شود تحقیق ارائه می کنند. به تاخیر انداختن تحقیق برای جلسات آخر ترم پذیرفته شده نیست و در صورت عدم ارائه تحقیق در کلاس، چهار نمره کسر خواهد شد. دانشجو باید تحقیق خود را در چارچوب سرفصل های درس ارائه کند لذا برای انجام این امر می تواند به صورت پژوهش از یکی از سرفصلها اقدام نماید یا اینکه با هماهنگی استاد موضوعی مرتبط با موضوعات درس را ترجمه نماید و یا هر امر دیگری که در این خصوص با استاد هماهنگی شده باشد.

تذکرات لازم:

- ۱- حضور دایمی دانشجو امری الزامی است
- ۲- در صورت عدم حضور سه جلسه متناوب یا دو جلسه متوالی در کلاس برگ امتحان تصحیح نخواهد شد.

- مشخصات کار تحقیقی -
- فهرست مطالب همراه شماره صفحه
- مقدمه
- متن، دارای تقسیم بندی باشد، فصل بندی شده باشد، زیرمجموعه داشته باشد، طبقه بندی شده
- نتیجه گیری
- فهرست منابع
- پاورقی زیر صفحات
- هنگام ارائه تحقیق در سر کلاس:
- فهرست مطالبی که ارائه می شود در اختیار سایر دانشجویان قرار گیرد
- منابع
- ضامثم و مواد قانونی دیگر

احتساب نهایی:

- ۱- برگ کتبی امتحان نهایی ۱۰ نمره
- ۲- ارائه تحقیق در سر کلاس درس به صورت اصولی و نه گزارشی ۴ نمره
- ۳- ارائه کتبی تحقیق به صورت اصولی و .... ۴ نمره
- ۴- نقش جدی دانشجو در سر کلاس و حضور موثر او می تواند در ارزیابی نهایی کاملاً موثر باشد

نقش استاد و دانشجو:

دانشگاه، هدف نیست؛ بلکه می توان از حضور در آن به عنوان وسیله ای استفاده نمود که در نهایت ما را به اهداف خود رهنمون می سازد. اداره کلاس امری دو سویه است و نقش استاد و دانشجو در آن محرز است

-استاد دانشگاه واسطه انتقال دانش است و این انتقال دانش، یک امر دوسویه بین وی دانشجوست؛ بنابراین، می بایست شرایط انتقال در هر دو طرف مهیا باشد.

-دانشجو «هدف» را مشخص می سازد و دانشگاه «جهت» این هدف را.

-تفاوت «دانشجو» با «دانش آموز» در چگونگی رسیدن به دانش است؛ این یکی دانش را «می آموزد» و آن دیگری دانش را «می جوید».

-در دانشگاه، «آموزش» در هر راهی با «پژوهش» معنا می یابد و تصور یکی بدون دیگری، ناممکن است.

-دانشجو در دانشگاه، دانش را انتخاب میکند و سپس آن را جست و جو میکند و به آن دست می یابد.

-ورود به دانشگاه، مرحله آغازین گام نهادن به دنیای پژوهش است و فراغت از تحصیلات دانشگاهی نیز مرحله آغازین عملی ساختن دستاوردهای آموخته شده در آن است.

-فراغت از تحصیل علم ناممکن است؛ هر چند که در ظاهر تنها از تحصیل مستقیم آن در دانشگاه فارغ شویم

عنوان درس : حقوق اساسی ۲	تعداد واحد : ۲	مقطع: کارشناسی
استاد : دکتر خیرالله پروین	ساعت و روز کلاس : سه شنبه ۱۵-۱۳	

طرح درس:

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با تاریخ و مبانی حقوق اساسی ایران، آموزش مبانی فکری و عقیدتی تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و همچنین تدریس این قانون و مصوبات موجود کشور در ارتباط با حقوق قانون اساسی و عملکرد های نهادهای سیاسی و حقوقی جمهوری اسلامی می باشد. مطالبی که در طول برم مطرح خواهد شد عبارتند از:

بخش اول: تاریخچه و مبانی و مفاهیم حقوق اساسی ایران

خطوط کلی قوانین اساسی ۱۲۸۵ و ۱۲۸۶

نظریات تحلیلی و نقادانه از قوانین گذشته

بخش دوم: مبانی اعتقادی در تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

مبانی اعتقادی اسلامی

مساله ولایت فقیه و تبدیل این اصل به نهادهای سیاسی موجود

مساله نظام اقتصادی (مالکیت، اموال عمومی، تعاون، بیمه و نظایر آن)

رهبر، اختیارات رهبری- نهادهای زیر نظر

رئیس جمهور، هیات وزیران، و جایگاه قانونی آنها اختیارات

قوه مقننه و نقش ذاتی مجلی شورای اسلامی،

شورای نگهبان، جایگاه، اختیارات و انتخابات

قوه قضاییه و اختیارات و نقش آن در نظام حقوقی

دیوان عدالت اداری،

دادگاه ها و نهاد های دیگر مندرج در قانون اساسی.

چگونگی تفکیک قوا ، ارتباط بین سه قوه ، نحوه مدیریت بنیانی نهادها.

در ضمن به بررسی مقایسه ای از نظام اسلامی با رژیم گذشته از حیثیت حقوقی و نقاط اشتراک و

افتراق این نظام با سایر رژیم های حقوقی سایر کشور ها پرداخته خواهد شد.

منابع اصلی:

الف- جزوه:

-تقریرات درس حقوق اساسی ۲، دکتر خیرالله پروین، دانشکده حقوق و علوم سیاسی د.تهران.

ب- کتاب

۱- پروین ، خیرالله، مقدمه حقوق اساسی، انتشارات جنگل، ۱۳۸۹

۲- پروین ، خیرالله، اصول و مبانی حقوق اساسی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۰.

۳- الزامات و آموزه های حقوق اساسی، انتشارات میزان، ۱۳۹۵، چاپ دوم

۳- کلیات حقوق اساسی جمهوری اسلام ایران، استاد عمید زنجانی، مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۸۷.

۴- حقوق اساسی ایران، (دوره باستان، دوره اسلامی، مشروطه و جمهوری اسلام ایران) استاد عمید زنجانی، چاپ

دانشگاه تهران، ۱۳۸۵

۵- حقوق اساسی و نهادهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران، جلال الدین مدنی، انتشارات پایدار، ۱۳۸۰

۶- حقوق اساسی جمهوری اسلام ایران، مرتضی نجفی اسفاد-فرید محسنی انتشارات بین المللی الهدی، ۱۳۸۶

۷- حقوق اساسی جمهوری اسلام ایران، سید محمد هاشمی، نشر میزان، ۱۳۸۲

۸- حقوق اساسی و تحولات سیاسی، علی وفادار، انتشارات وفادار، ۱۳۸۲

۹- حقوق اساسی و ساختار حکومت جمهوری اسلامی ایران، شعبانی قاسم، انتشارات اطلاعات، چاپ سی و هشتم

۱۳۸۹.

۱۰- مهر پور ، مختصر حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، نشر دادگستر ۱۳۸۸.

۱۱- اسدالله ، دکتر لطفی ، حقوق اساسی و ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران، انتشارات جاودانه، جنگل، ۱۳۸۹

۱۲- محمودی، عبدالحسین، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، انتشارات موج اندیشه ۱۳۸۹.

ب مقالات:

۱- اختیارات و صلاحیات و محدودیتهای قوه مقننه در قانونگذاری، خیرالله پروین، مجله حقوق اساسی، شماره

۱۳۸۸، ۱۱

۲- حقوق اساسی، فن قدرت یا فن آزادی؟ گفتاری در کارکردشناسی حقوق اساسی، خیرالله پروین

واحمدوند، مجله حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی د. تهران شماره ۴، ۱۳۸۸.

۳- بررسی خلأ قانونی انتخاب رئیس جمهور لبنان، خیرالله پروین فصلنامه دانشکده حقوق، تهران

دوره ۳۸ شماره ۱ - ۱۳۸۷

۴- نظارت بر انتخابات نمایندگان مجلس لبنان فصلنامه پژوهش حقوق و سیاست فصلنامه علمی پژوهشی

دانشگاه علامه طباطبایی ۱۳۹۰

۵- خیرالله پروین و محمد جواهری طهرانی چالشهای نظری و کارکردی نظریه ولایت انتخابی در هندسه

تشکیل ولایت انتخابی، فصلنامه حقوق باهمکاری مجمع تشخیص مصلحت نظام ۱۳۹۰.

۶- خیرالله پروین و محمد جواهری طهرانی نظریه و کالت سیاسی در هندسه تشکیل حکومت اسلامی فصلنامه

سیاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. دوره ۴۲، شماره ۲، ۱۳۹۱.

۷- خیرالله پروین و درویش متولی، حکومت اصل چهارم قانون اساسی بر عموم و اطلاق اصول قانون اساسی،

قانون و مقررات فصلنامه حکومت اسلامی مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۱

۸- خیرالله پروین و درویش متولی، مأخذ شریعت ناظر در نظام تقنینی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه

حکومت اسلام، مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲

۹- خیرالله پروین موازین و ساختارهای عرفی حقوق اساسی فصلنامه حکومت اسلام، مجلس خبرگان رهبری

۱۳۹۳

۱۰- خیرالله پروین و دلبر ارزیابی و اصلاح شیوه مدیریت در آیین سازمان بازرسی کل کشور فصلنامه پژوهش

حقوق و سیاست فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی ۱۳۹۲ ۱۱- خیرالله پروین

از قانون اساسی عرفی تا عرف حقوق اساسی فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دوره ۴۳ شماره ۲
دانشگاه تهران ۱۳۹۲

۱۲- خیرالله پروین بررسی ابعاد نظریه نظارت بر قوانین در نظام های حقوقی معاصر مجله تحقیقات حقوقی
دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۹۲

۱۳- خیرالله پروین کنکاشی پیرامون دادرسی اساسی در جهان فصلنامه پژوهش حقوق
پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی گواهی پذیرش

۱۴- خیرالله پروین و آرین پتفت نظارت تقنینی بر مصوبات هیات وزیران فصلنامه حقوق
انتشار در ۹۳ گواهی پذیرش

روند تدریس و چگونگی اداره کلاس :

-دانشگاه، هدف نیست؛ بلکه می توان از حضور در آن به عنوان وسیله ای استفاده نمود که در نهایت ما را به
اهداف خود رهنمون می سازد.

۱-دوره کلاس امری دو سویه است و نقش استاد و دانشجو در آن محرز است .

-دانشگاه در مقایسه با دبیرستان، محل جست و جوی دانش است و نباید از آن انتظار داشت که
دانش را آماده و بدون زحمت در اختیار دانشجویانش قرار دهد.

نقش استاد:

استاد دانشگاه واسطه انتقال دانش است و این انتقال دانش، یک امر دوسویه بین وی ودانشجوست؛
بنابراین، می بایست شرایط انتقال در هر دو طرف مهیا باشد.

نقش دانشجو :

-دانشجو «هدف» را مشخص می سازد و دانشگاه «جهت» این هدف را.

-تفاوت «دانشجو» با «دانش آموز» در چگونگی رسیدن به دانش است؛ این یکی دانش را «می آموزد»

و آن دیگری دانش را «می جوید».

-در دانشگاه، «آموزش» در هر راهی با «پژوهش» معنا می یابد و تصور یکی بدون دیگری، ناممکن

است.

-دانشجو در دانشگاه، دانش را انتخاب می کند و سپس آن را جست و جو می کند و به آن دست می یابد.

-ورود به دانشگاه، مرحله آغازین گام نهادن به دنیای پژوهش است و فراغت از تحصیلات دانشگاهی نیز مرحله آغازین عملی ساختن دستاوردهای آموخته شده در آن است.

تذکرات لازم:

۱ - حضور دایمی دانشجو امری الزامی است

۲ - در صورت سه جلسه غیبت متناوب یا دو جلسه غیبت متوالی ، برگ امتحان تصحیح نخواهد شد.

ارایه تحقیق : برای ارایه تحقیق دانشجو می تواند تحقیق خود را در چارچوب سرفصل های درس ارایه کند لذا برای این امر می تواند به صورت پژوهش از یکی سرفصلها اقدام نماید یا اینکه با هماهنگی استاد موضوعی مرتبط با موضوع را انتخاب نماید و یا هر امر دیگری که در این خصوص با استاد هماهنگی شده باشد

احتساب نهایی:

۱ - برگ کتبی امتحان نهایی

۲ - در صورت ارایه شفاهی تحقیق در سر کلاس درس و ارایه کتبی آن به صورت اصولی تا سقف ۲ نمره می توان از این امتیاز استفاده کرد.

۳ - نقش جدی دانشجو در سر کلاس و حضور موثر او می تواند در ارزیابی نهایی کاملاً موثر باشد.

